

Galima būtų ir patylėti dėl nepelnytai skiriamų kažkokių ordinų ar medalių Lietuvos ar užsienio piliečiams, tačiau, kai kalba eina apie piniginę ir dar su žodžiu Laisvės premiją, jau verta vietoj skaičiuoklės pasitelkti kompiuterį, internetą. Nauja Laisvės premijų skyrimo komisija ir naujas nuo žagrės Seimas, panašu, dar neišmoko šiomis išmaniomis priemonėmis naudotis, todėl, skirdami Laisvės premiją prezidentui Valdui Adamkui, regis, nepastebėjo kai kurių, premijos skyrimui nepalankių „smulkmenų“.

Laisvės premijų komisija, prieš svarstant V. Adamkaus kandidatūrą, kažkodėl neatkreipė dėmesio į kai kurias pretendento biografijos smulkmenas. Viena, gal pagrindinė: kas gali paneigti, kad V. Adamkus neteisėtai tapo kandidatu ir buvo išrinktas į prezidento postą? Juk jis savo pirmos kadencijos metu (1998–2003 m.) turėjo JAV pilietybę, kas buvo teisinė kliūtis tapti prezidentu, kita kliūtis – jis nei metų anuomet nebuvo išgyvenęs Lietuvoje. Pirmoji kliūtis iškilo į viešumą antros kadencijos (2004–2009 m. m.) pradžioje, kuomet V. Adamkaus atstovas spaudai R. Mačius pareiškė, kad pilietybės atsisakymą iš V. Adamkaus priėmė JAV ambasada Lietuvoje. Tačiau taip ir liko neaišku, ar V. Adamkus užbaigė pilietybės atsisakymo procedūrą taip, kaip to reikalauja JAV įstatymai. Žinoma, kad JAV pilietybės atsisakymo procedūra ten trunka net kelerius metus.

Atsigręžus į tolimesnę praeitį, nerasime jo veikloje nei rezistencijos, nei Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės siekių. Jo visuomeninė veikla JAV tik patvirtina nesipriešinimą Lietuvos okupacijai.

Santaros-Šviesos federacija – liberalios krypties lietuvių išeivių organizacija – susikūrė JAV 1957 m., susijungus 1947 m. Tiubingene (V)okietija) įkurtam akademinio jaunimo, studijavusio Tiubingeno universitete, sambūriui „Šviesa“ ir 1954 m. JAV įkurtai liberalinio jaunimo organizacijai „Santara“. Federacijos iniciatoriumi buvo Vytautas Kavolis, ėmėsis įgyvendinti Stepono Kairio šūkį Lietuvos šviesuomenei, pasitraukusiai į Vakarus – „Veidu į Lietuvą“. Iš tikrųjų šios organizacijos elgesys, bendraujant su SSRS okupuota Lietuva buvo liberaliai draugiškas, veidas atsuktas į ją, tačiau į Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę buvo atsukta nugara, nes organizacijos žodyne neteko surasti „laisvos“ ar „nepriklausomos“ Lietuvos nuostatų.

Vienas aktyviausių federacijos narių, 1958–1965 metais Valdas Adamkus buvo „SANTAROS – ŠVIESOS“ federacijos – liberalios krypties išeivijos visuomeninės organizacijos, paskelbusios šūkį „Veidu į Lietuvą“, vicepirmininkas, o 1967 metais tapo šios organizacijos pirmininku. Organizacijos lojalumą sovietams rodė jos narių nevaržomos kelionės po SSRS ir LSSR. Nuo 1972 metų V. Adamkus kasmet atvykdavo į tuomet dar Sovietų Sąjungos okupuotą Lietuvą, nevaržomai, kaip kiti iš JAV atvykstantys lietuviai, laisvai važinėjo po įvairias Lietuvos vietas.

1993 metais V. Adamkus buvo kandidato į Lietuvos prezidentus Stasio Lozoraičio rinkimų kampanijos vadovas, tačiau net kampanijai neįsibėgėjus, išvyko į JAV. Ar ne todėl, kad pats susiviliojo prezidento postu ir jį sėkmingai užėmė 1998 m.?

V. Adamkus savo santykį su Lietuvos laisve ir nepriklausomybe galutinai atskleidė nepasirašydamas įstatymo dėl Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos. Valstybės tęstinumui reikšmingą aktą tuomet pasirašė Seimo pirmininkas V. Landsbergis.

Dar vienas, akibrokštui prilygstantis poelgis, kai V. Adamkus klaida pavadino Seimo sprendimą valstybės teisės aktu pripažinti 1941 metų birželio sukilimo Kaune pareiškimą.

Lietuva žavėjosi lenkų sąjūdžio „Solidarnost“ veikla, sekė jį, kovoje dėl Lietuvos nepriklausomybės turėjome lenkų palaikymą, tačiau santykiškai staiga ataušo. Priežastis – netesėti pažadai lenkams. Susitikimuose su Lenkijos prezidentu, nepaisydamas LR Konstitucijos nuostatų, neturėdamas tam teisės, prezidentas V. Adamkus lenkams žadėjo lenkiškas pavardes ir vardus asmens dokumentuose Lietuvoje pradėti rašyti lenkiškais rašmenimis. Partijai „Lietuvos lenkų rinkimų akcija“ (LLRA) toks antikonstitucinis flirtas labai patiko, ji, nusitvėrusi valstybės aukščiausių pareigūnų pažadus, jau prievartauja LR Seimą leisti ne tik asmens dokumentuose pavardes bei vardus, gatves ir vietovardžius rašyti lenkiškais rašmenimis, bet ir priimti naują tautinių mažumų įstatymą, kuriame Lietuvos lenkams būtų teikiamos išimtinės privilegijos. Panašu, kad minimos partijos kėslai pratęsti antikonstitucinį flirtą pavyko – LLRA sukelta politinė erzelynė negęsta ir tarp Lenkijos ir Lietuvos valstybių. Nei artimoje Latvijoje, nei tolimoje Amerikoje tokių reikalavimų lenkai nekelia, kelia Lietuvoje, nes pažadėjo Valstybės vadovas. Teks turbūt Lietuvai kviesti taikos misijai lenkiškais garbės žymenimis apkabintus istoriką A. Bumblauską ir prezidento V. Adamkaus buvusį patarėją E. Simanaitį.

Nesibodėjo V. Adamkus pamaloninti buvusius represinių struktūrų veteranus. Antai 2000-02-16 Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino 2-ojo laipsnio ordinu V. Adamkus apdovanojo buvusį KGB majorą,

dalyvavusį paskutinio Aukštaitijos partizano sunaikinime, M. Misiukonį, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi – KGB veteraną V.Jakuniną.

Norėdamas ir kokią gerą smulkmeną parašyti apie prezidentą V. Adamkų, prisiminiau, kad jis krikštijo Vilniaus mero Artūro Zuoko sūnų. A. Zuokas Vilniaus apygardos teismo buvo nuteistas dėl pasikėsimo papirkti buvusį sostinės tarybos narį. Kadangi vaikai už tėvus neatsako, lieka iš paūgėjusio sūnaus tikėtis, jog jis, paties Lietuvos prezidento krikštasūnis persergės tėvelį nuo panašių kėslių.

Pabaigai atkreiptu skaitytojų dėmesį į mūsų kandidatų ir išrinktųjų į Seimą elgesį prieš rinkimus ir po jų. Jie prieš rinkimus piliečiams rašo laiškus, dalina reklaminius lankstinukus, be kvietimo braunasi į butus, per šventes bažnyčiose spraudžiasi arčiau altoriaus, klausinėja rinkėjų nuomonės ar nenorėtų gulbės pieno, . Po rinkimų visuomenės nuomonė jiems nebesvarbi, nes bent ketverius metus galės netrikdomi ir be visuomenės tūnoti. O kalbamu atveju ne kokia formali komisija, ne Seimas turėjo pareikšti savo nuomonę dėl premijos, o visuomenei atstovaujanti organizacija. Šiuo atveju galėjo būti Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, kuri tikrai būtų išskyrusi iš kitų Laisvės premijos vertą kandidatę – vienuolę, disidentę Feliciją Nijolę Sadūnaitę.